

© ARMANDO BABANI / EPA / ALL OVER PRESS

Suomelle hankala Etyj-urakka

ULKOPOLITIIKKA Ristiriidat repivät Etyjiä juuri kun Suomi alkaa johtaa järjestön toimintaa. Luvassa on kovaa painostusta erityisesti idästä.

Euroopan turvallisuus ja yhteistyöjärjestö (Etyj) on Suomen lempilapsi. Venäjälle järjestö taas on lännen pahanilkinen syöttäläs, joka nakertaa sen vaikutusvaltaa itäisessä Euroopassa ja Kaukasuksella. Tässä lähtökohdat Suomen

Etyj-puheenjohtajuudelle, joka kestää vuoden 2008 loppuun. Luvassa on vaikeuksia ja vääntöjä. Suomi esittelee puheenjohtajakauden ohjelmansa ulkoministeri **Ilkka Kanervan** (kok) johdolla 10. tammikuuta Wienissä. Ohjelmalla Suomi ei yri-

tä herättää keskustelua vaan enemmänkin lisätä Etyj-maiden välistä luottamusta. Tehtävää riittää, sillä Venäjä on asettunut siilipuolustukseen, joidenkin mielestä suorastaan Etyjin tappoasemiin. Kaukana ovat ajat, jolloin Euroopan turvallisuus ja yhteis-

työ olivat lännen mielestä Suomen itänaapurin keino edistää omia päämääriään. Suomi isännöi presidentti **Urho Kekkonen** johdolla 1975 Etykin suurkonferenssin, ja sai kuulla epäilyjä Neuvostoliiton etujen edistämisestä. Etyk kääntyi kuitenkin Neu-

■ Etyjin vaalitarkkailijat valmistautuvat tarkastamaan äänestyslippuja Kosovon parlamenttivaaleissa marraskuussa 2007.

vostoliiton pakkovaltaa vastaan. Itäblokin maissa alettiin pitää ääntä ihmisoikeuksista ja perustaa Helsinki-komiteoita Etykiin vedoten. Osasyynä kommunistivallan murtumiseen onkin pidetty Etykin ns. ihmisoikeuskoria.

Irti Venäjästä -järjestö

Kylmän sodan päätyttyä Venäjä innostui hetkeksi Etykistä, joka muuttui 1994 konferenssista turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöksi eli Etyjiksi. Venäjällä ajateltiin, että Etyjistä voisi kehittyä eurooppalaisen turvallisuusarkkitehtuurin tukijalka. Samansuuntaisia ajatuksia eläteltiin joissakin suomalaispiireissakin.

Naton ja EU:n itälaajentumiset veivät pohjan kuvitelmalta. Venäjällä tarkistettiin kurssia ja pääteltiin, että Etyj on saatava kuriin ja nuhteeseen. Kulminatiopisteenä oli Ukrainan oranssivallankumous 2004.

Ukrainan presidentinvaalit piti uusia, koska Etyj tuomitsi ne vilpillisiksi. Uusituissa vaaleissa valtaan nousivat EU- ja länsimieliset voimat **Viktor Juštšenk**on johdolla. Samantyyppiset kumoukset koettiin Georgiassa ja Kirgisiassa.

Kumoukset saivat **Vladimir Putinin** Venäjän takajaloilleen, kyseenalaistivathan ne sen uudet suurvaltapyrkimykset.

Venäjän varjosta irti ponnistelevat maat yrittävät yhä hyödyntää Etyjiä täysimääräisesti. Tämä näkyy muun muassa viikonloppuna Georgiassa järjestettävissä ennenaikaisissa parlamenttivaaleissa, joita sävyttää Etyj-tarkkailijoiden vahva läsnäolo. Georgialle Etyj on kuin ”emme ole Venäjää” -todistus.

”Korkeat velvoitteet”

Suomen puheenjohtajavuoden lähtökohdat ovat vaikeat.

Putin luki helmikuussa Münchenissä madonluvat nyky-Etyjille. Järjestön ministerikokousta marraskuussa leimasi Venäjän ja Yhdysvaltain keskinäinen syytely, joka toi mieleen kylmän sodan. Venäjän ulkoministeri **Sergei Lavrov** puhisi Etyjin olevan ”erittäin syvässä kriisissä”.

Etyjin jäsenmaat ovat pahitelleet suomalaisille todella vaikeaan aikaan osunutta puheenjohtajakautta. Toisaalta eräät maat ovat yrittäneet kääntää tilanteen haasteeksi. Te jos ketkä osaatte hoitaa puheenjohtajuuden, onhan teillä kokemusta Venäjästä, on suomalaisille heitelty.

Ulkoministeriön valtiosihteerin **Perti Torstila** sanoo, ettei Suomen kannata suhtautua Etyjin vetämiseen maaotteluna, mutta tavoitteiden pitää olla korkealla. ”Etyj on yksi Suomen ulkopoliitiikan suurtoista. Tämä asettaa meille aika korkeat velvoitteet”, Torstila korostaa.

Hän ja kymmenet muut ulkoministeriöläiset uurastavat kuluvana vuonna Etyj-asioiden

kanssa. Pääkallonpaikalla Wienissä työskentelee vahvistettu suomalaisjoukkue ja Ilkka Kanervasta tulee todellinen reissuministeri.

Pyhä kolmiyhteys

Torstila pitää tärkeänä Etyjin ”pyhän kolmiyhteyden säilyttämistä”. Hän viittaa 1975 sovituihin kolmeen koriin (sotilaallinen turvallisuus, talous- ja ympäristöluottavuus sekä inhimilliset oikeudet), joihin 56 Etyjmaan yhteistyö keskittyy.

”Etyjin korkeista periaatteista ei pidä tinkiä. Niitä on koeteltu ikään kuin perhepiirissä yli kolmekymmentä vuotta, joten Suomen tulee huolehtia niiden säilymisestä”, Torstila sanoo.

Helppoa tämä ei ole. Venäjä vierastaa Etyjin rummutusta ihmis- ja poliittisten oikeuksien puolesta sekä kansalaisjärjestöjen laaja-alaista toimintaa Etyjperheessä.

Joulukuussa Venäjä sulki ovet Etyjin vaalitarkkailusta vastaavan järjestön Odihrin pää-

syn duumanvaaleihin. Kevään presidentinvaaleihin Moskova tuskin hyväksyy massiivista vaalitarkkailua, jonka se kokee sisäisiin asioihinsa puuttumiseksi. Jonkinlaisena vastavetona Venäjä on vaatinut vaalitarkkailun laajentamista lännessä, ettei Etyj toimisi pelkästään Wienistä itään.

Ärhäkän kritiikin ja vaalitarkkailurajoitusten lisäksi Venäjä äskettäin vetäytynyt – ainakin väliaikaisesti – tavallisia aseita rajoittavasta Tae-sopimuksesta. Se on ollut Etyjin turvallisuuskorin kruununjalokivi, takuu kylmän sodan asevarustelun loppumisesta.

Foorumi Venäjällekin

Vastahangastaan huolimatta Venäjä tuskin haluaa romuttaa Etyjiä. Sen päätavoitteena lienee suunnata järjestön toimintaa pois vaali- ja ihmisoikeustarkkailusta kohti valtiodenvälisen turvallisuuden kysymyksiä.

”Venäjän etuna on varmasti pitää Etyj hengissä”, arvelee Torstila. Hän huomauttaa, että Venäjä määrittelee itsensä demokraatiaksi, joten ”Etyj on paras foorumi, jossa se voi osoittaa tämän todeksi”.

Etyjin kädenojennuksena Venäjän suuntaan voi pitää sitä, että Kazakstan sai hoitaakseen puheenjohtajuuden 2010. Veto vastuun antamisesta vasta orastavalle demokralialle väännettiin kättä pitkään. Uhkana on Etyjin haurastuminen.

Etyjiä ravistelee parhaillaan Venäjän vaalitarkkailun ja Tae-sopimuksen lisäksi kiista järjestön rahoittamisesta ja Kosovosta. Kaikkia riitoja leimaa Venäjän ja lännen, etenkin Yhdysvaltain nokittelu.

Kosovo on kiistoista ehkä kuummin. Etyjillä on Kosovossa noin tuhat työntekijää, jotka ovat osaltaan takaamassa vakautta maakunnassa. Venäjä vastustaa tiukasti Kosovon itsenäistymistä Serbiasta ja yrittää painostustoimena vaikeuttaa Etyjin toimintaa. ■

Jarkko Vesikansa

Suomen nimikkohanke

- Suomi ryhtyi 1970-luvulla Etyk-aktiiviksi vahvistaakseen puolueettomuuttaan ja edistääkseen Euroopan liennytyskehitystä. Suomella on ollut myöhemminkin merkittävä rooli Etykissä ja Etyjissä.
- Kylmän sodan jälkeen Etykiä muovattiin kahtiajaon jäänteiden purkajaksi. Pariisin peruskirjassa 1990 määriteltiin yhteinen arvopohja, joka perustuu demokratiaan, ihmisoikeuksien turvaamiseen, oikeusvaltion sekä markkinatalouteen.
- Vastuu järjestön johtamisesta vaihtuu vuosittain. Etyjillä on Wienissä viikoittain kokoontuva pysyvä neuvosto. Asevalvontakysymyksistä vastaa turvallisuusfoorumi.